

A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár a Könyvtári Híradóban

Könyvtári Híradó a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtárban

Jávori Ferencné

Nem lenne teljes a kép, ha a megyei híradók után nem szólnánk a budapesti közművelődési könyvtárak, azaz a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár hálózatának híradójáról, a *Könyvtári Híradóról*. A következő elemzés a MAKSZAB, A MANCI adatbázis, valamint az egyes lapszámok átolvasása alapján született, az elemzés módszere megegyezett a megyei könyvtári híradók bemutatásánál alkalmazottal.

„A régi és az új könyvtár közt főként az a különbség, hogy a régi könyvtárakat azért csinálták, hogy legyen hely, ahol a könyveket megőrzik; s ha betéved néha kutató és keres egyet: jó; de ha nem téved be egy sem: még jobb. Ma azért csinálják a könyvtárakat, hogy legyen hely, ahonnan szétszórhatják a könyveket, hogy minél többen olvassák, nevelni akarnak általuk és gyönyörűséget szerezni az embereknek.”*

„... A könyvtár ne gyámkodjék tehát. Adjon jó könyveket, adjon új könyveket és adjon az élet kérdéseire minden szempontból megfelelő könyveket. S ha ezenkívül újságokat és folyóiratokat is tart, nyitva van mindennap és pedig este, a gyermekekkel is törődik és ami fő: anyagát folyton fölfrissíti, – akkor nyilvános könyvtár lesz valóban, public library.”**

***

A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár lapja, a *Könyvtári Híradó* 1957 óta látja el információval a könyvtár dolgozóit. Hogy az utóbbi öt évben (1989-1993) milyen színvonalon, az az alábbi vizsgálatból fog kiderülni.

A FSZEK és hálózata szervezetének felépítését követve, először a központi könyvtárat, osztályait és központi szolgáltatásait, majd a hálózatra vonatkozó írásokat, közleményeket elemezttem.

Központ

A központi könyvtár helyzetéről mindössze 7 cikket találtam, ebből 3 írás foglalkozott a könyvtár betelepítésével, rekonstrukciójával, az átalakítások építészeti és műszaki leírásával. Erre az

* Szabó Ervin: Mit olvasnak, és mit olvassanak? = Népmívelés. 6.évf. 1911. 2.sz. 60-64. o.

** Szabó Ervin: A nyilvános könyvtár = Világ. 1913. dec. 10.

időszakra esett a Fővárosi Önkormányzati Tesület és *Demszky Gábor* főpolgármester látogatása, melyet 1-1 cikk tükrözött. További 2 cikk a központ számítógépesítésének fejlesztéséről és a központi könyvtár szabadpolcos állományának forgalmáról szól.

Itt említem meg, hogy az egyes cikkeket, ha a témájuk indokolta, több helyen is számbavettem.

Osztályai – A Budapest Gyűjteményről 3 cikk; a Szociológiai osztályról 2 cikk; a Zenei Gyűjteményről ugyancsak 3 cikk jelent meg. Az első két osztályon most folyik a számítógépes fejlesztés, ha az erre alapozott szolgáltatások beindulnak, biztos vagyok benne, hogy a jövőben sokat fogunk olvasni gépesítési tapasztalataikról.

Közhasznú Információs Szolgálat (KISZ) – 1987. december 16-tól mindenkinek a rendelkezésére áll, akár személyesen keresik fel a könyvtárat, akár telefonon érdeklődnek. A Könyvtári Híradóban 3 cikket olvashattunk erről a szolgáltatásról. Közülük az egyik a Magyar Hírlapban megjelent újságcikkre reagált. Talán az olvasók számára érthetőbb lett volna *Kiss Jenő* főigazgató indulata (1989. 1.sz. 5-6. p.), ha a szerkesztőség magát a Magyar Hírlap-beli cikket is közölte volna. (A „KISZ”-ről a MANCI adatbázisban további 14(!) cikket regisztráltunk ezalatt az idő alatt.)

Központi Ellátó Szolgálat (KESZ) – Az 1988. 4. számban *Bartos Éva* írt az időszak kiadványok megőrzésének és szolgáltatásainak új rendjéről. Ebben részletesen szól a KESZ szerepéről is: „... a megőrzésre kijelölt főkönyvtárak, a KESZ és a központi könyvtár együttesen biztosítják a hálózat valamennyi könyvtára, illetve olvasója részére a számukra szükséges régi folyóirat-évfolyamokhoz való hozzáfutást.” A vizsgált időszakban összesen 9 cikket olvashattunk a KESZ-ről, ebből 3 az új vezetőket mutatta be, a többi a KESZ működésével kapcsolatos részletkérdéseket érintette.

Hálózat

Szervezeti kérdések (32 tétel) – A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár – hogy az új feladatoknak és igényeknek jobban megfeleljen – a tervek szerint át fog alakulni. Az elképzelésekről szüle-

tett tanulmányok füzet alakban voltak hozzáférhetőek, ezekből a Könyvtári Híradó részleteket közölt. Nem lett volna haszontalan, ha a Híradó a teljes szöveggel megismerteti a kollégákat. Érdeke viszont a lapnak, hogy a különböző fórumokon szervezett vitákról lelkiismeretesen tájékoztatta a dolgozókat. Jól nyomonkövethető volt, hogyan alakult, változott a praktikus vélemények, javaslatok után a tervezet. A tanulmány egészéhez is bőven érkeztek hozzászólások, pl. érdekes volt a TDDSZ állásfoglalása, de a stratégiai terv egy-egy része is elindított vitát, ilyen volt a gyerekek könyvtári ellátásának kérdése az új rendszerben.

Fontos cikke volt a Könyvtári Híradónak *Papp István: Első gondolatok a FSZEK hálózati struktúrájának és menedzsmentjének módosítására* (1993. 2.sz.) c. írása. Ehhez a cikkhez hat hozzászólás érkezett, s a kérdés még jelenleg is nyitott.

Képzés – 1989 és 1993 között 6 ilyen tárgyú cikket találtam, a gyerekkönyvtárosoknak szervezett továbbképző tanfolyamról, a könyvtárkezelőknek szervezett tanfolyamról, valamint a vezetők továbbképzéséről. További két cikkben az oktatási területért felelős személyzeti vezető, *Bartos Éva*, a könyvtárvezetés oldaláról mutatta be a képzéssel kapcsolatos problémákat.

Könyvismertetések – Egy folyóirat a könyvismertetésekkel is segíti a dolgozók tájékozódását, ilyen módon is „továbbképez”. Ez az a terület, amely a legjobban meglepett. Gondolni sem merem volna, hogy a könyvtár mindössze 7 kiadványra hívja fel a figyelmet. (Közülük egy 1988-ban jelent meg, és 1990-ben ismertették.)

Feldolgozó munka (12 cikk) – A beszerzéstől a kiadványok védelméig szinte minden munkafolyamatra találtam cikket. Mégis ki kell emelnem két témát. Az egyik, ami a jövőben a magas színvonalon való tájékoztatást fogja segíteni, a feldolgozó munkáját pedig könnyíteni, az a számítógépesítés (3 cikk); a másik a jelen helyzet, amikor a magas könyvárak miatt minden könyvtár – így a FSZEK is – komoly beszerzési gondokkal küszködik (3 cikk).

Gazdálkodás (13 cikk) – A főváros közművelődési könyvtári hálózatának fenntartása, működtetése ebben az időszakban (is) komoly gondot jelentett a könyvtár vezetésének. Ennek megoldására többször tárgyaltak a fővárosi önkormány-

zattal, a Könyvtári Híradó pedig híven beszámolt a fejleményekről. A gazdálkodást támogató lehetőségek között szerepelt a kiselejtezett kiadványok értékesítése; a nem hagyományos dokumentumok pénzért történő szolgáltatása; nyelvtanulás szervezése könyvtárban; előadóterem bérbeadása heti 1 alkalommal stb.

Olaszszolgálat – Az olvasószolgálat a könyvtári munkák közül a legizgalmasabb, hiszen ez az a terület, ahol a könyvtár a beszerzett irodalom minden fajtáját eljuttatja a használatnak. Miközben ezt a feladatát betölti, neveli, befolyásolja, tájékoztatja az olvasót. Az olvasószolgálatot a használó felől nézve, a Szabó Ervin Könyvtár munkatársai lelkiismeretes munkát végeznek, ez a cikkekből is kiténik. Hiszen 56 cikkből 12 foglalkozik a beteg olvasókkal, a hátrányos társadalmi helyzetbe kerültekkel (munkanélküliekkel), a deviáns fiatalokkal stb. A megoszlás a továbbiakban így alakul: általában olvasószolgálat tárgyát kapott 10 tétel; az olvasókkal való csoportos foglalkozásról 4 tétel; az olvasók könyvtárhasználati szokásairól 4 tétel; ennek költségvonzatáról további 4 tétel szólt. A kölcsönzésről írott cikkek száma szintén magas, összesen 13 tétel. Ezt a nagy számot a videókölcsönzés körül kialakult vita okozta. A referenzs munka, tájékoztatás, tájékoztató munka viszont mindössze 5 tétellel szerepelt.

Családi könyvtár – Budapest közművelődési könyvtári hálózatának megújulást, felfrissülést hozott a „családi könyvtár” kialakítása. Több kerületi főkönyvtárban és fiók könyvtárban teret nyert ez a rend, amelynek lényege a könyvek téma szerinti elrendezése, így otthonossá téve a könyvtárat is. A vizsgált időszakban rendszeresen olvashattunk cikkeket ebben a témában (14 cikk).

Vezetés, részvétel a vezetésben – 20 írást soroltunk ebbe a kategóriába. Az Intézményi Tanács létrehozása, szervezeti, működési szabályzata, a dolgozók véleménye a Tanácsról elég sok cikket „elvit”, de megmozgatták a dolgozók fantáziáját a főigazgató-helyettes „miért szeretem – miért nem szeretem” írásai is. (Zárójelben jegyzem meg, hogy reflexiók csak akkor jelentek meg, amikor a „nem szeretem” cikket olvasták. Amikor még szerették őket, azt elégedett csendben vették tudomásul.)

Videó – A KESZ-cikkek egyike éppen a KESZ videós tevékenységével foglalkozik. A videó mint nem hagyományos dokumentumtípus nemcsak a köztudatba, de a könyvtárakba is nagy lendülettel tört be. Ez megmutatkozik a cikkek számában is (11 cikk). Mindazonáltal az írások, hozzászólások egy részéből bizonyos fenntartás érződik a videóval szemben.

Személyzet, érdekvédelem – Nehéz lett volna ezt a két kérdést az adatbázisban különválasztani, hiszen a FSZEK-ben ez a terület mutatja legjobban, hogy a szakszervezet milyen színvonalon védi a dolgozók érdekeit, akár az Intézményi Tanácsról, bérezésről, a stratégiai tervvel kapcsolatos állásfoglalásról van szó. 14 tétel kapta mindkét tárgyszót, további cikkek – a létszámgazdálkodással; a gyerekkönyvtárosok gondoljaival; az új kollektív szerződés kapcsán a továbbtanulási lehetőségekkel foglalkoztak, 5 tétel a személyzeti kérdésekkel, további 6 írás pedig a közalkalmazotti törvény kapcsán kialakult vitáról szólt.

Kitüntetés, jutalom – A „személyi hírek” rovatból mindig kiderül, hogy a különböző ünnepek alkalmával ki mindenki munkáját köszönte meg a könyvtár. Mégis szívesen írom le: *Sándor Ottóné* a Munka Érdemrend bronz fokozatát kapta, a XI./6. kerületi fiók könyvtár elnyerte a „Budapestért” zászlót 1989-ben; *Szalay Ágnes* Pro Arte Budapest Díjat; *Hiripi Lajosné* Szabó Ervin Emlékéremet; *Godányi Ákosné*, *Kály-Kullay Károly*, *Szalay Ágnes*, *Jakubecz Ilona*, *Maruszkai József*, *Karbach Erika* és *Tverdota Miklósné* Pro bibliotheca civica kitüntetést kaptak.

Az olvasási szokások vizsgálata – Az olvasási szokásokat elemző vizsgálatok közül mindössze 3 cikkel találkoztam. Ebből egy felmérés, egy elemzés, egy pedig konferencia beszámoló volt. Azt gondolom, hogy a különböző kerületek és a központ olvasótábora alkalmas lenne a legkülönbözőbb szempontból való olvasásszociológiai vizsgálatok elvégzésére is.

Felmérések – A különböző témakörökben készült felmérések az adott helyen bekerültek a statisztikába, de a felméréseket együvé hozva (a MANCI adatbázis adta lehetőséggel élve), összesen 9 cikkel találkoztam. 5 felmérés a feldolgozó munka különböző területén készült; egy a dolgozók bérének alakulásáról. A Könyvtári Híradóban

elindult egy sorozat. A kerületek havonta beküldik a legkeresettebb könyvek listáját, ennek alapján készül a „Toplista”. Erről eddig 2 felmérés készült, továbbá egy felmérésben a Könyvtári Híradó c. lapról begyűjtött véleményeket szedte csokorba *Barczy Zsuzsa*.

Kerületi könyvtárak – Arra voltam kíváncsi, melyik könyvtár, hányszor kapott bemutatkozási lehetőséget a Híradóban. Három kerület: a XI., XIII. és a XX. kerület egy-egy számban csaknem a lap felét betöltötte, bizonyos szempontból úgy is mondhatnám, a három kerület tematikus számot csinált a Könyvtári Híradóból. A többi könyvtár az öt év alatt 1-2, esetleg 4-6 cikkel szerepelt. Jó lenne, ha minden kerület élne a publikálás lehetőségével az említett három könyvtárhoz hasonlóan.

***

A Könyvtári Híradó szerkesztősége büszke lehet arra, hogy a legszókimondóbb, és ilyen értelemben a legdemokratikusabb lap. (Ha a de-

mokráciát lehet fokozni.) Szinte minden cikkét vitaindítónak lehet tekinteni, a hozzászólások gyakran tükröznek ellenvéleményt.

Az egyes számoknak önmagában is meg kell állniuk, de sok információ-szállal kapaszkodnak az előző számokhoz, és ugyanilyen szálakkal tartják a következő számokat. Egy-két esettől eltekintve, a Könyvtári Híradó mindig pontos utalásokkal segíti az olvasót.

„A Fővárosi Közgyűlés azért tartja fent a könyvtári szolgálatot, hogy a lakosság tanulmányait és önművelését támogassa, mindennapi ügyeihez információt nyújtson, szellemi felüdüléséhez hozzájáruljon, helyismereti érdeklődését és kutatásait segítse, szociológiai kutatásait szakirodalommal és tájékoztatással előmozdítsa. Ezek a feladatok a könyvtári hálózat különféle egységeiben más-más összetételben és más-más hangsúllyal jelentkeznek.”*

Úgy gondolom, a könyvtárnak ezt a sokoldalú funkcióját a híradója jól tükrözi.

* 3. A FSZEK stratégiai céljai és elsőbbségei az 1990-es évekre. 2. sz. változat. Tervezet. Bp. 1991. 13 p.

NEMZETI HÍRLAP-SZÁMBAVÉTELI TERV Ausztráliában. — Az ausztráliai Nemzeti Könyvtár és az államszövetség hét állami könyvtára átfogó akciót (National Plan for Australian Newspapers, NPLAN) indított a hazai hírlapok lelőhelyének megállapítására, az állomány kiegészítésére, az anyag fizikai megőrzésére és hozzáférhetővé tételére. — Az egyes állami könyvtárak a saját államukban megjelent hírlapokról készítenek lelőhely-jegyzéket, kiegészítik az országos bibliográfiai adatbázis jelenleg igen hiányos adatait, gondoskodnak az állományvédelmi mikrofilmezésről, és igyekeznek – a közönség körében folytatott propagandával is – pótolni a hiányokat. Nemcsak egyes lapszámok hiányoznak jelenleg, hanem bizonyára egész címek is lappanganak. Egy eddig ismeretlen, Eagle című hetilapocsksa 1894-ben megjelent száma pl. csak 1993-ban került az adelaide-i állami könyvtárba, egy hagyaték keretében. Kéri a polgárokat és az intézményeket, hogy a birtokukban levő ritkaságokat, unikumokat – legalább mikrofilmezésre – ajánlják fel az illetékes állami könyvtárnak.
(NLA Gateways, 1994. szept.)